

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Quæ sunt præcepta legis naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Cap. 27. cir- ca prin. 6.

esse, & uiuere, comedere, non comedere, pertinent ad prima pcepta: quia comestione conseruatur vita, quae est primarius finis illius, & non comedendo, absque du bio destruitur. Tali autem cibo vel potu uti, quibus homo ad propriam uiam vitae, quae est finis secundarius, ut de uiuere, pertinet ad secundaria pcepta eiusdem inclinationis, ad quae est spectat moderamē cibi, potus, & exercitii, quibus facilius uita conseruatur, & horū cōtraria, iuxta doctrinam authoris in 1. Sent. dist. 33. q. 1. Propter quod quae legis aliquid esse cōtra prima pcepta legis naturae, non recurras statim ad cōmuniū pcepta, quia sunt prima simpliciter, sed respiciet quae materia est sermo, & curre ad pcepta prima in illo ordine, & inuēdo primariū finē nō quo ad bene esse, sed quo ad esse, picipies quod ueritas habeant, quae legis, &c. Et quae principia prima in tali ordine reducuntur ad prima simpliciter, & dependent ab eis, & defenduntur ab illis: & rursum principia prima in tali ordine licet secundum se sint p se nota, nō oportet eē p se nota quo ad nos, ac p hoc cōtingit, quae sunt sē se principia p se nota, esse quo ad nos conclusiones, idcirco prima pcepta p se nota, illi inclinationi ad uiuere, appellant quādoque conclusiones, uel quasi cōclusiones, & secundaria pcepta respectu primorum simpliciter, & quo ad nos.

¶ Ad singulos autē articulos deueniendo, in primo manda memoria, quod synderesis est habitus legis naturalis, nō lex ipsa, p se loquendo. In secūdo, quod omnia pcepta legis naturae radicātur in uno primo, rōne cuius est lex uera. In tertio, quod actus sē se nota inueniunt materialiter sumpti, u.g. comedere i cēna aut prandio gallinā, est actus uirtuosus uis, & uirtuosus aliteri & sic de aliis. In quarto, quod resolutio

q. 90. art. 1. ad 2.

dicit in lib. de Bono cōiugali, quod habitus est, quo aliquid agitur cū opus est: sed naturalis lex non est huiusmodi: est enim in paruulis, & damnatis, qui per eam agere non possunt, ergo lex naturalis non est habitus.

RESPON. Dicendum, quod aliquid potest dici esse habitus dupliciter. Vno modo, proprie & essentialiter, & sic lex naturalis non est habitus. Dicitur est. n. supra, quod lex naturalis est aliquid per rationem constitutum: sicut enī propositio est quoddam opus rationis, non est autem idem quod quae agit, & quo quis agit: aliquid enim per habitum Grammaticae agit orationem congruam. Cū igitur habitus sit quo quis agit, non potest esse, quod lex aliqua sit habitus proprie, & essentialiter. Alio modo potest dici habitus id quod habitus tenetur, sicut dicitur fides id quod fide tenetur, & hoc modo quia pcepta legis naturalis quandoque considerantur in actu a ratione, quādoque autem sunt in ea habitualiter tantum, secundum hunc modum potest dici, quod lex naturalis sit habitus: sicut etiam principia in demonstrabilia in speculatiuis non sunt ipsi habitus principiorum, sed sunt principia, quorum est habitus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Philosophus intendit ibi inuestigare genus uirtutis, & cum manifestū sit, quod uirtus sit quoddam principium actus, illa tantum ponit quae sunt principia humanorum actuum, scilicet potentias, habitus, & passionēs. Præter hæc autem tria sunt quaedam alia in anima, sicut quidam actus, ut uelle est in uolente, & etiam cognita sunt in cognoscente, & proprietates naturales animae in sunt ei, ut immortalitas, & alia huiusmodi.

AD SECUNDVM dicendum, quod synderesis dicitur lex intellectus nostri, in quantum est habitus cōtinens pcepta legis naturalis, quae sunt prima principia operū humanorum.

AD TERTIVM dicendum, quod ratio illa concludit, quod lex naturalis habitualiter tenetur, & hoc concedimus.

Ad id uero quod in contrariū obicitur, dicendum, quod eo quod habitualiter inest, quandoque aliquid uti non potest p aliquid impedimentum, sicut homo nō potest uti habitu sciētiae p somnū, & similiter puer nō potest uti habitu intellectus principiorum, uel

F et lege naturali, quae ei habitualiter inest, propter defectū aetatis.

ARTICVLVS II.

Vtrum lex naturalis contineat plura pcepta, uel unum tantum.

AD SECUNDVM sic procedit. Videtur, quod lex naturalis non contineat plura pcepta, sed unum tantum. Lex enim continetur in genere pcepti, ut supra habitū est. si igitur essent multa pcepta legis naturalis, sequeretur quod essent multae leges naturales. ¶ 2. Præter. Lex naturalis consequitur hominis naturam: sed humana natura est una secundum partem, licet sit multiplex secundum partes, aut ergo est unum pceptum tantum legis naturae propter unitatem totius, aut sunt multa secundum multitudinem partium naturae humanae: & sic oportet, quod etiam ea, quae sunt de inclinatione concupiscibilis, pertineant ad legem naturalem.

¶ 3. Præter. Lex est aliquid ad rationem pertinens, ut supra dictum est: sed ratio in homine est una tantum, ergo solum unum pceptum est legis naturalis.

SED CONTRA est, quia sic se habent pcepta legis naturalis in homine quantum ad operabilia, habent prima principia in demonstratiuis, sed in principia in demonstrabilibus sunt plura, ergo pcepta legis naturae sunt plura.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, pcepta legis naturae hoc modo se habent ad rationem practicum, sicut principia prima demonstrationum se habent ad rationem speculatiuam, ut enim sunt quadam principia per se nota. Dicitur autem aliquid per se notum dupliciter. Vno modo, secundum se alio modo, quo ad nos. Secundus est quod quaelibet propositio dicitur per se nota, & practicum est de ratione subiecti: contingit tamen quod ignorantia diffinitionem subiecti talis propositio non erit per se nota, sicut ista propositio, Homo rationale, est per se nota secundum sui naturam, & dicit hominem, dicit rationale, & tamen ignorantia quid sit homo, hæc propositio non est per se nota, & inde est, quod sicut dicitur Boetius in lib. de Hebdomada, Quaedam sunt dignitates, uel propositiones, quae se nota communitate omnibus: & huiusmodi sunt illae propositiones, quarum termini sunt omnino noti, ut, Omne rotum est maius sua parte, & Quod uni & eidem sunt æqualia, sibi inuicem sunt equalia. Quaedam uero propositiones sunt per se nota sapientibus, qui terminos propositionum intelligunt quid significant: sicut intelligenti, quod angelus est corpus, per se notum est, quod non est carum, & quod est in loco, quod non est manifestum rudibus, hoc non capiunt. In his autem, quae in apprehensione hominum cadunt, quidam ordo inuenitur, illud quod primo cadit in apprehensione, est & ceteris ius intellectus includitur in omnibus, quae in apprehensione

doctrinae... calce... corpore... sumēda... cō... clusiones... legis non... apud oēs... cū in... & case ne... humanit... timōne... ris, uel... ter illud... dicitur... q. pprie... primus p... cū. Nō... prima... sed prima... bet ordine... mutabilia... tū disp... na, ut in... patebe... oīs subie... sexto aut... daria p... primis p... tali ordi... & delect... cordibus... nō apud... nota sunt... prima sim... tali nāque... tia eman... iunans... ter esse... pium.

apprehendit: & ideo primum principium indemonstrabile est, quod non est simul affirmare, & negare, quod fundatur supra rationem entis, & non entis, & super hoc principio omnia alia fundantur, ut dicitur in 4. Metaph. Sicut autem ens est primum, quod cadit in apprehensione simpliciter, ita bonum est primum quod cadit in apprehensione practicae rationis, quae ordinatur ad opus. Omne enim agens agit pro fine, qui habet rationem boni: & ideo primum principium in ratione practica est, quod fundatur supra rationem boni, quae est, Bonum est, quod omnia appetunt. Hoc est ergo primum praecipuum legis, quod bonum est faciendum, & prosequendum, & malum vitandum: & super hoc fundantur omnia alia praecipua legis naturae, ut scilicet omnia illa facienda, vel vitanda pertineant ad praecipua legis naturae, quae ratio practica naturaliter apprehendit esse bona humana. Quia vero bonum habet rationem finis, malum autem rationem contrarii: inde est, quod omnia illa ad quae homo habet naturalem inclinationem, ratione naturaliter apprehendit ut bona, & per consequens ut opere prosequenda, & contraria eorum ut mala, & vitanda. secundum igitur ordinem inclinationum naturalium est ordo praecipuorum legis naturae. Inest enim primo inclinatio homini ad bonum secundum naturam, in qua cohaeret cum omnibus substantiis, prout scilicet qualibet substantia appetit conservationem sui esse secundum suam naturam: & secundum hanc inclinationem pertinent ad legem naturalem ea, per quae vita hominis conservatur, & contrarium impeditur. Secundo inest homini inclinatio ad aliqua magis specialia secundum naturam, in qua cohaeret cum ceteris animalibus: & secundum hoc dicuntur ea esse de lege naturali, quae natura omnia animalia docuit, ut est comestio maris, & feminae, & educatio liberorum, & similia. Tertio modo inest homini inclinatio ad bonum secundum naturam rationis, quae est sibi propria: sicut homo habet naturalem inclinationem ad hoc, quod veritatem cognoscit de Deo, & ad hoc, quod in societate vivat: & secundum hoc ad legem naturalem pertinent ea, quae ad huiusmodi inclinationem spectant, ut pote quod homo ignorantiam vitet, quod alios non offendat cum quibus debet cohabitare, & cetera huiusmodi quae ad hoc spectant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnia ista praecipua legis naturae, in quantum referuntur ad unum primum praecipuum, habent rationem unius legis naturalis.

AD SECUNDUM dicendum, quod omnes huiusmodi inclinationes quarumcumque partium naturae humanae, puta, concupiscibilis & irascibilis, secundum quod regulantur ratione, pertinent ad legem naturalem, & reducuntur ad unum primum praecipuum, ut dictum est: & secundum hoc sunt multa praecipua legis naturae in seipsis, quae tamen communicant in una radice.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio est in se una sit, tamen est ordinaria omnium, quae ad homines spectant: & secundum hoc sub lege rationis continentur omnia ea, quae ratione regulari possunt.

ARTICVLVS III.

Utrum omnes actus virtutum sint de lege naturae.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod non omnes actus virtutum sint de lege naturae. Quia ut supra dictum est, de ratione legis est, ut ordinetur ad bonum commune: sed quidam actus ordinantur ad bonum priuatum alicuius, ut patet praecipue in actibus temperantiae, ergo omnes actus virtutum legi subdunt naturali.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnia peccata aliquibus virtuosis actibus opponuntur. Si igitur omnes actus virtutum sint de lege naturae, videtur ex consequenti, quod omnia peccata sint contra naturam: quod tamen specialiter de quibusdam peccatis dicitur.

AD SECUNDUM ergo dicendum, quod in his, quae sunt secundum naturam, omnes conueniunt: sed in actibus virtutum non omnes conueniunt. aliquid enim est virtuosum vni, quod est alteri vitiosum, ergo non omnes actus virtutum sunt de lege naturae.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 3. li. quod virtutes sunt naturales, ergo & actus virtuosus subiacet legi naturae.

RESPONDENDO dicendum, quod de actibus virtuosis dupliciter loqui possumus. Vno modo in quantum sunt virtuosus: alio modo in quantum sunt tales actus in propriis speciebus considerati. Si igitur loquimur de actibus virtutem in quantum sunt virtuosus, sic omnes actus virtuosus pertinent ad legem naturae. * dictum est enim, quod ad legem naturae pertinet omne illud, ad quod homo inclinatur secundum suam naturam. Inclinatur autem vnumquodque naturaliter ad operationem sibi conuenientem secundum suam formam, sicut ignis ad calefaciendum: unde cum anima rationalis sit propria forma hominis, naturalis inclinatio inest cuiuslibet homini ad hoc, quod agat secundum rationem, & hoc est agere secundum virtutem: unde secundum hoc omnes actus virtuosus sunt de lege naturali. dicitur enim hoc naturaliter vnicuique propria ratio, ut virtuosus agat. Sed si loquimur de actibus virtuosis secundum seipsos, prout scilicet in propriis speciebus considerantur, sic non omnes actus virtuosus sunt de lege naturae. Multa enim secundum virtutem fiunt, ad quae natura non primo inclinatur: sed per rationis inquisitionem ea homines adinuenerunt, quasi vtilia ad bene viuendum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod temperantia est circa concupiscentias naturales cibi, & potus, & venereorum, quae quidem ordinantur ad bonum commune naturae, sicut & alia legalia ordinantur ad bonum commune morale.

AD SECUNDUM dicendum, quod natura hominis potest dici vel illa quae est propria hominis, & secundum hoc omnia peccata in quantum sunt contra rationem, sunt etiam contra naturam, ut patet per Damascenum in 2. li. * vel illa quae est communis homini, & alijs animalibus: & secundum hoc in quaedam specialia peccata dicuntur esse contra naturam, sicut contra commissionem maris, & foeminae, quae est naturalis omnibus animalibus, est concubitus masculorum, quod specialiter dicitur vitium contra naturam.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit de actibus secundum seipsos consideratis. Sic enim propter diuersas hominum condiciones contingit, quod aliqui actus sunt aliquibus virtuosus tanquam eis proportionati, & conuenientes, qui tamen sunt alijs vitiosus, tanquam eis non proportionati.

ARTICVLVS IIII.

Utrum lex naturae sit una apud omnes.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod lex naturae non sit una apud omnes. Dicitur enim in Decretis dist. 1. * quod ius naturale est, quod in Lege & in Evangelio continetur: sed hoc non est commune omnibus, quia ut dicitur Rom. 10. Non omnes obediunt Evangelio. ergo lex naturalis non est una apud omnes.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sunt secundum legem, iusta esse dicuntur, ut dicitur in 5. Ethico. sed in eo libro dicitur quod Prima Secunda S. Tho. CC + nihil

Cap. 14. non
procul 25
26.

Ar. praec. 1.

Cap. 30. &
35.

9. di. 37. 22.
3. cor. Et 4.
dist. 33. q. 1.
Ar. 1. cor. &
Ar. 2. ad 1.
* dist. 1. in
prin. illius.
ca. 2. a me-
dio, & cap.
2. & 7. 10. 5.